

Evalueringsrapport fra projekt "Skriv og Læs" på Specialskolen Tejbjerg

Af Helga Borgbjerg Hansen

Evalueringsrapporten er udarbejdet på baggrund af løbende tests og indsamlet empiri, der består af elevernes skriftlige produkter før, under og efter projektets gennemførelse samt et interview med lærer Jimmy Davidsen.

Rapporten fremstår som det teoretiske grundlag for indlægget "En autentisk beretning om projektet "Skriv og Læs" på Specialskolen Tejbjerg", (Juul Glud, Borgbjerg Hansen, 2014), og kan med fordel læses i forlængelse heraf.

Rapporten består af en introduktion til projektet, herunder formål og mål, en evaluering af de konkrete mål og af formålet, herunder en analyse og en fortolkning, for afslutningsvis at angive læseteoretiske og didaktiske anbefalinger på baggrund af evalueringen.

App'en "Skriv og Læs" er udviklet af folkeskolelærer Janus Madsen, som gennem de sidste 15 år har udviklet undervisningsmaterialer. Udviklingen af app'en er støttet af Forsknings- og Innovationsstyrelsen, som har muliggjort et tæt samarbejde med et hold forskere fra Danmarks Pædagogiske Universitet. Projektet blev ledet af lektor og ph.d. Jeppe Bundsgaard med speciale i it, dansk og didaktik og resulterede i en positiv evaluering af app'en og den praksis, der kan udvikle sig omkring brugen af den. <http://writereader.com/da/om-writereader>

Den læseteoretiske baggrund for udviklingen af app'en er hentet i emergent literacy-traditionen, som tilskriver børn, at de meget tidligt og før skolestart kan tilegne sig skriftsproglige færdigheder, hvis skriftsproget er en integreret del af deres hverdag. (Fast, 2009). Der er således tale om en funktionel tilgang til børnenes brug af app'en.

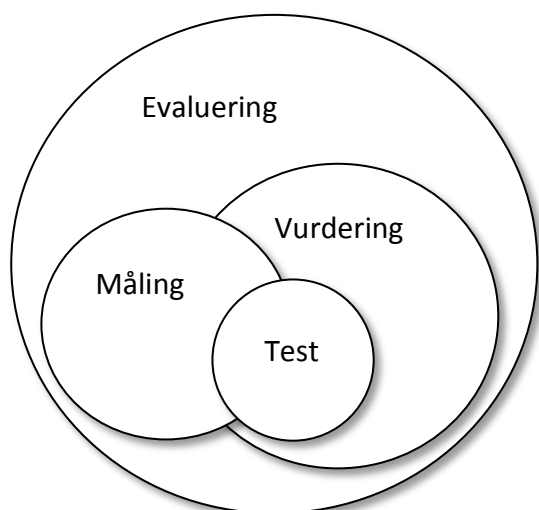
Formålet med projektet er, at eleverne får lyst til at arbejde med skriftsproget.

De konkrete mål for projektet Specialskolen Tejbjerg er, at eleverne lærer:

- at kende bogstavernes form
- at kende bogstavernes lyd
- at kende læseretningen
- at en tekst er opbygget af bogstaver, ord og sætninger
- at afskrive ord
- at skrive små ord selv

Evalueringen har til formål at dokumentere elevernes skriftsproglige fremgang i arbejdet med app'en med henblik på en vurdering af, hvordan elevernes fortsatte skriftsproglige udvikling kan understøttes via denne app.

Rammen for evalueringen er Niels Egelunds definition af evalueringsbegrebet, se figur 1.

Figur 1. (Egelund, N. hos Kølsen, de Witt, Mayland, 2008).

Egelund differentierer begrebet evaluering i de fire områder, evaluering, vurdering, måling og test, som via modellen kan anskueliggør, hvordan en evaluering både består af områderne hver for sig og af områderne i sin helhed.

Evaluering er det mest brede begreb, og handler som sagt om, hvorvidt systemet opnår de intendede formål.

Vurdering er endnu bredere end måling, og omfatter et bredere sortiment af vurderingsmetoder. Vurdering svarer på spørgsmålet: hvordan klarer eleven sig totalt set på et område?

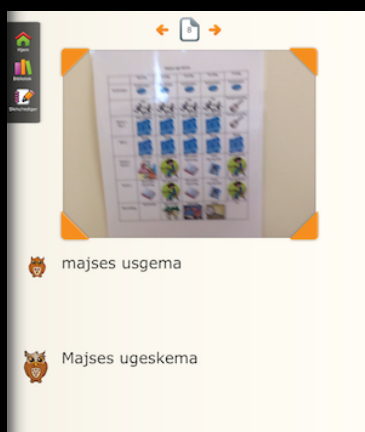
Måling betegner en lidt bredere form for testning. Eleven måles i forhold til tidligere præstationer med en numerisk beskrivelse.

Test betegner en systematisk procedure for at måle en bestemt egenskab relateret til et gennemsnit.

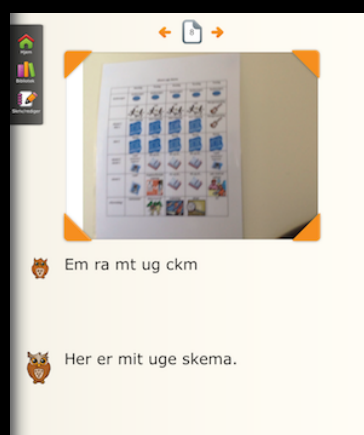
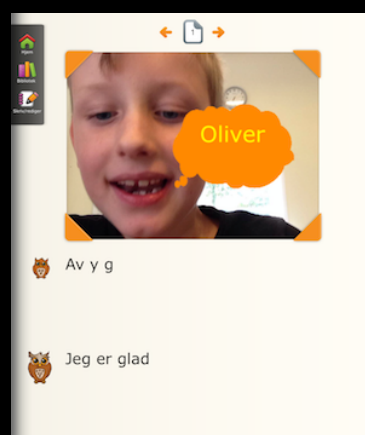
I evalueringen af de konkrete mål benyttes Egelunds begreb måling. Den enkelte måling foretages før, under og efter projektet og benyttes som et didaktisk redskab til at foretage endnu en måling.

I evalueringen af formålet med projektet benyttes Egelunds begreb vurdering, som er endnu bredere end måling. Denne vurdering foregår løbende ud fra iagttagelse af tegn på elevernes motivation, når der arbejdes med app'en "Skriv og Læs". Her indgår interviewet med lærer Jimmy Davidsen som det væsentligste bidrag.

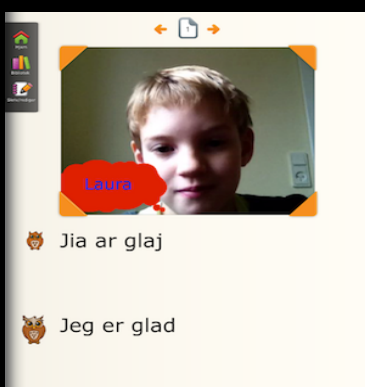
Målingerne eksemplificeres med fire af de i alt seks elevers præstationer før, under og efter projektet.

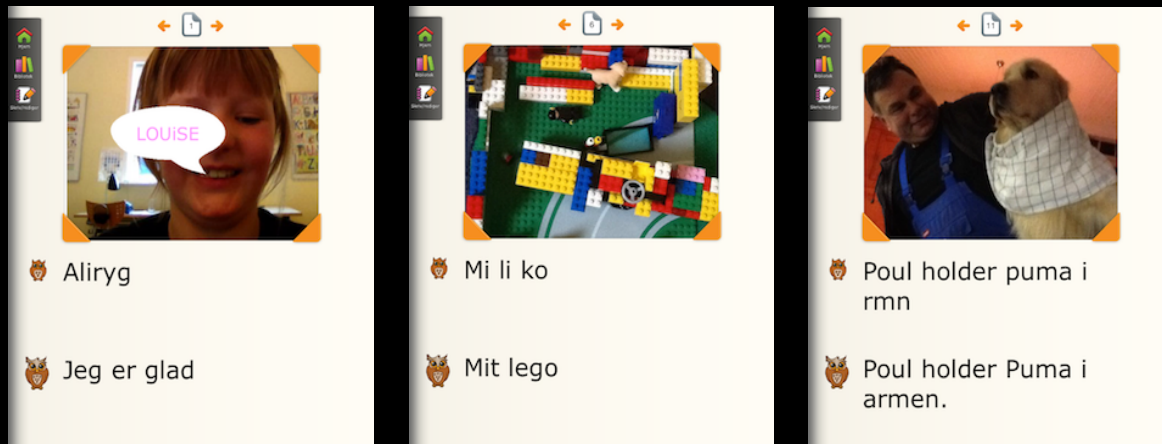
Eksempel 1: Majse, før, under og efter projektet

Eksempel 1: Oliver, før, under og efter projektet

Eksempel 1: Laura, før, under og efter projektet

Eksempel 1: Louise, før, under og efter projektet

Analyse og fortolkning af elevernes præstationer i de tre målinger

Som det fremgår af de fire elev eksempler viser målingerne før, under og efter projektet en skriftsproglig fremgang, som giver anledning til både en kvantitativ og en kvalitativ analyse.

Den kvantitative analyse viser, at samtlige eleverne skriver mere både i målingen under projektet og i målingen efter de otte uger, sammenlignet med målingen før projektet. Det er dog først efter de otte uger, at elevernes skriftlige produktion vokser markant sammenlignet med før-målingen. I tre af de fire elev eksempler er der desuden en signifikant forskel på målingerne under projektet og efter projektet. Denne forskel på målingerne under og efter kan give anledning til at overveje, hvordan tidsfaktoren kan indgå som et didaktisk greb, når det viser sig, at eleverne profiterer af at få tilstrækkelig tid, når de udsættes for et nyt læremiddel.

I den kvantitative analyse ses desuden både en progression i sætningsopbygningen og et større skriftligt ordforråd hos den enkelte elev. Disse to målbare resultater kan føres tilbage til punkt 4 i den målsætning, der blev fastlagt for projektet.

Signifikant for projektet er, at eleverne har formået at producere meget mere under og efter projektet, end de formåede før projektet, og at elevernes nye færdigheder går i andre retninger end den retning, de opstillede mål foreskrev.

Den kvalitative analyse foretages på baggrund af Adams syv niveauer inden for den sproglige opmærksomhed, hvor det pragmatisk udgør det laveste niveau.

Niveauer er: 1. Pragmatik, 2. Syntaks, 3. Ordgrænser, 4. Morfemer, 5. Stavelser, 6. Onset - rime, 7. Sproglyde. (Adam, 1990, hos Hansen, 2009).

Målingerne af elevernes udvikling viser, at eleverne opnår færdigheder i sproglig opmærksomhed, idet det skrevne i målingen før projektet formuleres ud fra pragmatisk niveau, og det skrevne i målingerne efter projektet formuleres ud fra det syntaktisk niveau.

Denne tendens er tydelig i målingen efter projektets afslutning, idet elevernes skriftlige produktioner viser tegn på, at:

- eleverne skriver flere bogstaver
- eleverne skriver ord

- eleverne skriver sætninger
- eleverne skriver med ordgrænser

Signifikant og overraskende har eleverne dels udviklet flere og mere relevante færdigheder for at skrive og læse, end de færdigheder, der var opstillet før projektets begyndelse, dels udviklet forudsætninger i den kronologi, som anbefales inden for læseforskningen. (Adam, 1990, hos Hansen, 2009).

Evaluerings af formålet med projektet

Formålet med projektet var, at eleverne fik lyst til at arbejde med skriftsproget. Evalueringen af formålet foretages på baggrund af Egelunds begreb vurdering, og ud fra interviewet med lærer Jimmy Davidsen.

”Jeg er overrasket over, hvad app’en har gjort ved undervisningen. Det er tydeligt, at der er blevet arbejdet godt med de sproglige forudsætninger, bare på en anden måde end sædvanlig. Jeg kunne kalde det for ”aktionsundervisning”. En meget meningsskabende arbejdsform, hvor eleverne hjælpes ind i en reel kontekst, hvor skriftsproget giver mening for dem. Alle børn er enige om at det har været sjovt at arbejde med ”Skriv og Læs”, de vil mægtig gerne fortælle om de mange bøger, de har haft lavet, de kan huske de bøger, de har lavet (de har lavet mange lange bøger), det er deres personlige bøger. Alle ville gerne vise deres bøger og var stolte af disse. De har alle læst op, mens de har fulgt teksten med fingeren”

Jimmy Davidsen giver desuden udtryk for, at det betyder meget for eleverne, at det skrevne indhold er personligt, at billederne til teksten er taget af eleverne selv, at app'en er let og enkel i sin opbygning, og at eleverne får umiddelbar feedback på det skrevne. (Interview med Jimmy Davidsen, foretaget af Marianne Juul Glud, 2014).

Det kan antages, at app'en ”Skriv og Læs” har givet eleverne mulighed for at profitere af en funktionel tilrettelagt undervisning, idet deres motivation for skriftsprogligt arbejde er steget markant i projektet. Det kan tyde på, at den læseteoretiske baggrund for app'en understøtter læring for elever, der har udfordringer med skriftsproget.

Læseteoretiske anbefalinger på baggrund af evalueringen

Anbefalingerne foretages på baggrund af to modeller, som begge tager udgangspunkt i et lingvistisk syn på læseprocessen. Den første model, figur 2, er udarbejdet i forbindelse med inddragelse af iPad i undervisningen på Specialskolen Tejbjerg.

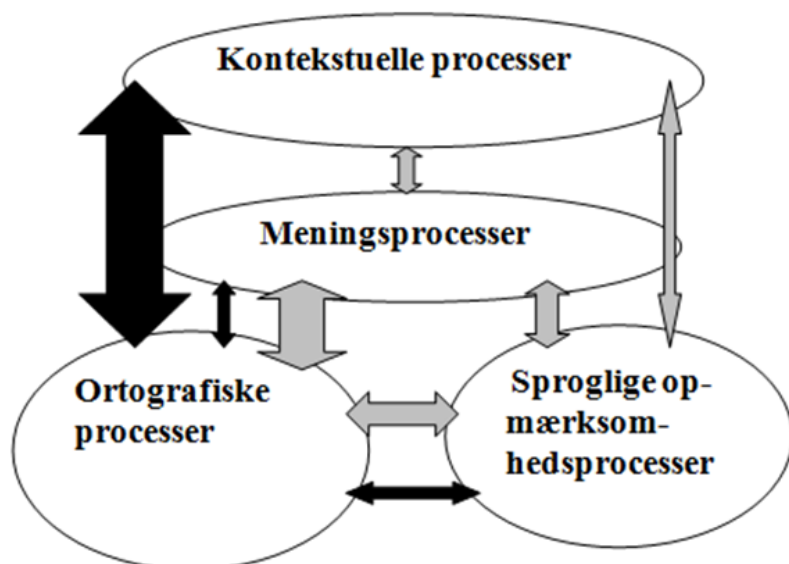
Figur 2. (Glud, Thorsted, 2013).

Modellen bygger som nævnt på en lingvistisk opfattelse af læseudviklingen og understøttes af Uta Friths "Sekstrinsmodel". Friths forskning omhandlende elever i læsevanskeligheder, viser, at eleverne, der ikke har forudsætningerne for at blive sprogligt opmærksomme, bør stimuleres sprogligt hele vejen gennem deres læseudvikling, både når de skal opnå skrive- og læsefærdigheder, og hvis de skal opretholde disse færdigheder.

I målingen af elevernes skriftlige arbejde under og efter projektet viser det sig, at eleverne til trods for deres formodede udfordringer i forhold til at blive sprogligt opmærksomme har bevæget sig fra trin 1, logografisk læsning til trin 2 fonologisk læsning jævnfør Høiens læseudviklingsmodel. (Hansen, 2011).

Trin 1 er kendetegnet ved følgende: På dette trin læses ordene ved hjælp af deres form og kendetegn. Børn i førskoleområdet kan tidligt genkende symboler som MacDonald, deres egne navne og enkelte ord og bogstaver, som symboliserer konkrete i hverdagen. Børnenes interesse for skriftsproget kan vækkes og udvikles meget tidligt, hvis de voksne omkring barnet udnytter skriftsproget i en funktionel sammenhæng. (Söderberg, 1988, Liberg, 1997).

Trin 2 er kendetegnet ved følgende: Der er god grund til at stimulere elevernes egne skriveforsøg, idet mange forskere peger på, at eleverne skriver sig ind i læsningen. (Hagtvæt, 1988, 2009, Hagtvæt & Pálsdóttir, 1992, Frost, 1998, Nielsen, 1998, Bjørk & Liberg, 1999, Tragetorn, 2001.) Det vigtigste er naturligvis, at eleverne får interesse for skriftsproget, udvikler en sproglig opmærksomhed og opdager skriftsprogets funktionelle betydning. (Hansen, 2011). Anbefalingerne vil desuden bygge på "Den udvidede triangelmodel", figur 3.

Figur 3. (Hansen, 2009).

De sorte pile i modellen viser den ortografisk strategi, også benævnt den direkte vej. De grå pile i modellen viser den fonologiske strategi, også benævnt den indirekte vej. Den tykke sorte pil mellem de ortografiske processer og de kontekstuelle processer illustrerer den kontekstafhængighed, som læsere uden tilstrækkelige ortografiske færdigheder er afhængig af. (Hansen, 2009).

I målingen af elevernes skriftlige arbejde efter projektet fremgår det, at eleverne fra næsten udelukkende at benytte sig af kontekstuelle processer, benævnt den direkte vej, ændrer fremgangsmåden til også at bestå af både meningsprocesser og af sprogligt opmærksomhedsprocesser, den indirekte vej.

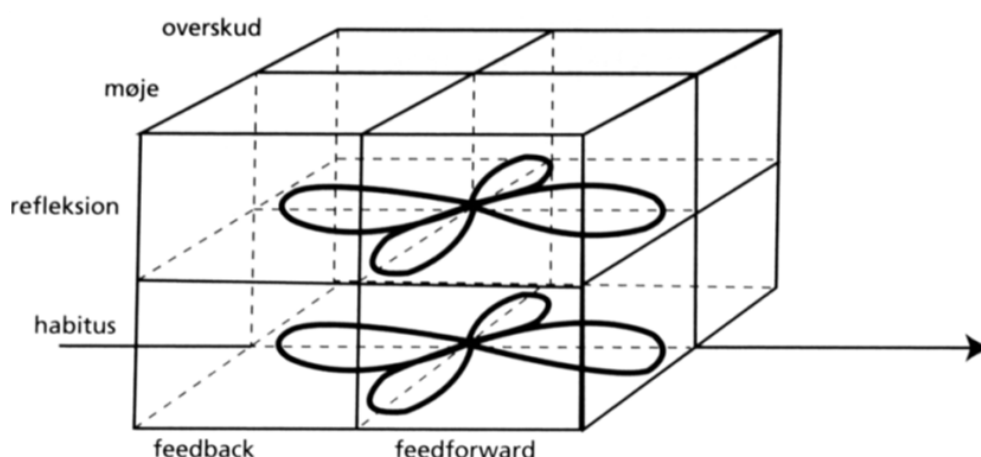
Antagelsen herfor er, at ændringen er sket på baggrund af et induktivt og funktionelt princip for tilrettelæggelsen af undervisningen. (Winther-Jensen et al, 2013).

De læseteoretiske anbefalinger er, at eleverne fortsat bør undervises efter et funktionelt og induktivt princip, hvor målene for undervisningen bør følge de retningslinjer for sproglige opmærksomhedsniveauer, som ifølge Adams er relevante, og desuden hvad angår både kvantitative og kvalitative målinger løbende bør justeres.

Projektet har vist, at eleverne selv sætter standarden for de kvantitative målinger, som kan foretages, idet de er motiverede for målinger af, hvor mange bøger, de skriver. Projektet har også vist, at der kan sættes standarder for elevernes færdigheder i sproglig opmærksomhed, til trods for de sproglige udfordringer eleverne kan opleve.

Didaktiske anbefalinger

Den didaktiske ramme er Mads Hermansens tre læringsdimensioner henholdsvis feedback og feedforward, habitus og refleksion og møje og overskud, illustreret i en modelkonstruktion, figur 2.

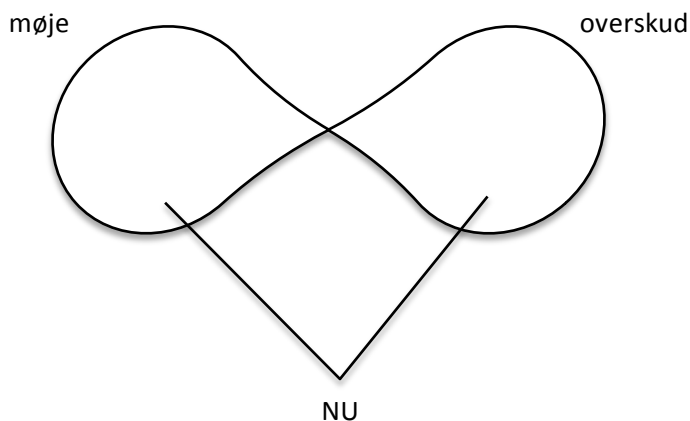
Figur 2. (Hermansen, hos Illeris, (2012).

Hermansen mener, at den lærende har behov for både feedback og feedforward i nu'et. Nu'et er illustreret som midten af kuben, hvor også de to evighedstegn mødes. Der er således tale om, at den lærende konstant pendulerer mellem de tre begrebspar. (Hermansen, hos Illeris, (2012). Begrebet habitus er hentet hos Pierre Bourdieu og er princippet bag alle de menneskelige handlinger, som er resultatet af ubevidste og irrationelle overvejelser. (Gregersen, Mikkelsen, 2007).

Dette kan give anledning til didaktiske anbefalinger med henblik på de fremtidige didaktiske overvejelser i arbejdet med app'en "Skriv og Læs".

Hvis der arbejdes ud fra den antagelse, at eleverne før projektet fortrinsvis havde en møje- og habitus-tænkning, der kan give sig udslag i store anstrengelser uden en belønning, og hvis der arbejdes ud fra antagelsen om, at app'en "Skriv og Læs" via sin opsætning giver eleverne den nødvendige og umiddelbare feedback og feedforward, der beforder en refleksion og overskud -

tænkning, bør der fortsat arbejdes med denne app. Til en uddybning af den anbefaling inddrages modellen af begrebsparret møje og overskud, figur 3.

Figur 3. (Hermansen, hos Illeris, (2012).

Hermansen vil med modellen illustrere, at møjen kommer før overskud, når opgaven er en udfordring. Der foregår konstant en proces mellem møje og overskud i en læringsproces, og der udover forudsætter det en vis grad af møje at komme i overskud. (Hermansen, hos Illeris, (2012).

Det kan anbefales, at eleverne har figuren som redskab til at markere, hvorvidt de kan mærke, hvordan og hvornår de flytter sig fra møje til overskud i nu'et.

Brugen af app'en "Skriv og læs" har været medskabende for udviklingen af et skriftsprogsmiljø på Specialskolen Tejbjerg, og gennemførelsen af projektet viser, at app'en med fordel kan introduceres på andre skoler, hvor der arbejdes med at skabe et motiverende skriftsprogsmiljø.

Litteraturliste

Fast, Carina (2009): Literacy - i familie, børnehave og skole. Århus: Forlaget Klim.

Gregersen, Camilla, Mikkelsen, Stinus Storm (2007): Ingen arme, ingen kager! En Bourdieu-inspireret praksisanalyse af skolen sociale sortering. Unge Pædagoger.

Hansen, Helga (2009): Hvordan kan it bruges i undervisningen af elever med læse- og skrivevanskeligheder? Landsforeningen af Læsepædagoger.

Hansen, Helga (2011): Dansk: læsning- indføring i praksisanbefalinger med baggrund i dansk og international forskning. I Specialpædagogik. En grundbog. Christiansen, Jørgen, Mårtensson, Brian, Pedersen, Torben red. Hans Reitzels Forlag.

Hermansen, Mads (2012): Om læring - minimalisme i læringsteori. I Illeris, Knud (red.), 49 tekster om læring, Samfundslitteratur.

Kølsen, de Witt, Camilla, Mayland, Lise (2008): Evalueringsdidaktik- sammenhængen mellem mål og evaluering. I Almen didaktik-i læreruddannelsen og lærerarbejde. Lund. Jens H., Rasmussen, Torben Nørregaard, red. Kvan.

Winther-Jensen, Thyge. Holm-Larsen, Signe (2013): Didaktik, lærerfaglighed, skole og læring. Uppress

Links

<http://writereader.com/da/om-writereader>

<http://www.tejbjerg.skoleintra.dk/Infoweb/Designskabelon9/Rammeside.asp?Action=&Side=&Klasse=&Id=&Startside=&ForumID>